

CFE Working paper series No. 36

EUROPEISKA UNGDOMSKAMPANJEN
OCH FINLAND

Richard Brander

Richard Brander, doktorand Nätverket för Europaforskning,
Helsingfors universitet, PB 17
FIN-00101 Helsingfors universitet
richard.brandar@helsinki.fi

CFE Working papers are available at the website of the Centre for European Studies www.cfe.lu.se

CFE Working paper series No. 36

Richard Brander (f. 1962) är doktorand i politisk historia vid Helsingfors universitet, där han är anknuten till Nätverket för Europaforskning. Arbetsrubriken för hans avhandling är "Hjalmar J. Procopé och Europarörelsen efter andra världskriget". Till utbildningen är Brander ursprungligen nationalekonom med en *politices* magister-examen från Helsingfors universitet. Han har gjort en lång karriär som journalist, först på Finska Notisbyrån vars EU-korrespondent i Bryssel han var under åren 1996–2000. Efter det har Brander arbetat på tidningen Hufvudstadsbladet. Inför den svenska EMU-folkomröstningen gav han år 2002 ut informationsskriften "Finland och euron". År 2004 gav Schildts förlag ut Branders faktabok "Finland och Sverige i EU. Tio år av medlemskap" där han jämför hur Finland och Sverige anpassat sig till medlemskapet i unionen.

Centre for European Studies at Lund University:

Box 201: Phone +46 (0)46-222 88 19

SE-221 00 LUND Fax: +46 (0)46-222 32 11

Sweden E-mail: cfe@cfe.lu.se

CFE Working paper series is published by

Centre for European Studies at Lund University

© 2008 Richard Brander, and CFE

Editor: Bo Petersson

Layout: Niklas Bernsand

ISSN: 1403-6754

ABSTRACT

Hur var det möjligt att den s.k. Europeiska ungdomskampanjen på 1950-talet kom att omfatta Finland, som av hänsyn till Sovjetunionen hade tvingats ställa sig utanför nästan alla andra former av västeuropeiskt samarbete efter andra världskriget? Vilka konkreta uttryck tog sig kampanjen i Finland, och hur var den organiserad? Vilken betydelse hade kampanjen ur ett finländskt perspektiv i jämförelse med de andra nordiska länderna? Ungdomskampanjen var Europarörelsens svar på de socialistiska ungdomsfestivalerna som utövade stor dragningskraft också på ungdomar i väst. Kampanjen, som närmast tog sikte på informations- och utbildningsverksamhet om Europafrågor, verkställdes i de skandinaviska länderna genom nationella sekretariat som grundades i Stockholm, Oslo och Köpenhamn. Dessa rapporterade till ett internationellt sekretariat i Paris. I den danska huvudstaden inrättades dessutom ett skandinaviskt sekretariat som skötte kontakterna till Finland. Kontakterna mellan Europarörelsen och finländska ungdomsorganisationer förmedlades av den tidigare finländska utrikesministern Hjalmar J. Procopé, som efter kriget var bosatt i Stockholm. Procopé var en kompromisslös antikommunist som personligen var bekant med Paul-Henri Spaak, Joseph Retinger och andra ledande personer inom Europarörelsen. En förklaring till att ungdomskampanjen trots kommunistiskt motstånd kunde genomföras i Finland var att arrangörerna medvetet höll en mycket låg profil i offentligheten. En jämförelse med de redan då euroskeptiska Sverige, Norge och Danmark visar att kampanjen fick en förhållandevis stor genomslagskraft i Finland.

*CFE Working paper series No. 36*1. Introduktion, frågeställningar och källor¹

1.1 Finlands utsatta läge

Perioden 1944–1948 har betecknats som ”farans år” i Finlands politiska historia. Landet hade efter två förlorade krig mot Sovjetunionen nätt och jämnt lyckats undgå att bli ockuperat. I och med stilleståndsfördraget 1944 styrde och ställde den allierades kontrollkommission över den unga republiken. Kommissionens leddes av Stalins högra hand, den fruktade generalöversten Andrej Zjdanov.²

Till de hårda villkoren i stilleståndsfördraget hörde att Finland måste ställa de så kallade krigsansvariga inför rätta. De flesta finländare ansåg att kravet var oberättigat, eftersom krigshandlingarna hade sin upprinnelse i det sovjetiska överfallet på Finland under vinterkriget 1939–1940. Krigsansvarighetsprocessen gick ändå inte att undvika. Påtryckningarna från Moskva och från de inhemska kommunisterna var så hårda att åtta krigstida regeringsmedlemmar under fortsättningskriget 1941–1944 dömdes till långa fängelsestraff. Det hårdaste straffet, tio års fängelse, utdömdes till den tidigare statsministern och presidenten Risto Ryti.

Sommaren 1947 tvingades Finland efter sovjetiska påtryckningar tacka nej till den amerikanska Marshallhjälpen för Europas återuppbyggande. Att Finland hamnat bakom järnridån verkade allt uppenbarare våren 1948 då landet ingick ett fördrag om vänskap, samarbete och bistånd med Sovjetunionen. Samtidigt förekom rykten om ett kommunistiskt maktövertagande av samma slag som i Tjeckoslovakien.

Mot denna bakgrund är det förstaeligt att det inte fanns några förutsättningar för Finland att delta i de olika organisationer och initiativ för Europas enande som växte fram på olika håll i Västeuropa. Winston Churchill, Storbritanniens premiärminister under andra världskriget, spelade en aktiv roll i sammanhanget. Han ansåg att det måste

---

¹ Författaren till detta CFE Working Paper riktar ett tack till professor Bo Petersson, biträdande föreståndare för Centrum för Europaforskning vid Lunds universitet, för uppmuntrande kommentarer gällande detta forskningsprojekt. Tack även till Statsvetenskapliga institutionen som vänligen bjöd på ett arbetsrum under en vecka i Lund i maj 2008.

² För en översikt av Finlands historia under denna period, se Henrik Meinander: *Finlands historia*. Linjer strukturer vändpunkter, 2007, tredje uppl, s. 188–195 (Söderströms).

grundas en ”ny europeisk enhet, som på sikt ska stå öppen för alla nationer”. I ett tal i Zürich utvecklade han tanken och talade om ”Europas förenta stater”. Enligt Churchills resonemang skulle kärnan i denna federation utgöras av Frankrike och Tyskland.³

Från finländsk horisont kändes de västeuropeiska planerna avlägsna. Finland var fullt upptaget med att försöka undvika en fullskalig federation med Sovjetunionen.

Många olika Europarörelser såg dagens ljus inspirerade av Marshallplanen. Churchills svärson, Duncan Sandys, försökte samla alla organisationer under ett paraply, och det var han som tog initiativ till Europakongressen i Haag, som kom att bli Europarörelsens mest spektakulära manifestation. Kongressen samlade närmare 800 deltagare.

Under ledning av Churchill framfördes i Haag krav på att de europeiska nationerna skulle avstå en del av sin suveränitet för att bilda en union eller federation. Så långt utvecklades samarbetet inte, men en konkret följd blev Europarådet i Strasbourg som inledde sin verksamhet 1949. I motsats till Sverige, Norge och Danmark hörde Finland inte till de grundande länderna.⁴

Den enda finländaren som överhuvudtaget engagerade sig i europeiska frågor var den tidigare utrikesministern Hjalmar J. Procopé (1889–1954). Efter kriget hade Procopé hamnat i utrikespolitisk offside, eftersom han hade varit president Rytis försvarsadvokat i krigsansvarighetsprocessen. Av rädsla för repressalier från sovjetisk sida levde den uttalat antikommunistiske Procopé i ett slags frivillig landsflykt i Stockholm.

Procopé var sedan tidigare intresserad av europeiskt samarbete. Han hade varit riksdagsledamot för det borgerliga svenska folkpartiet i Finland, och som utrikesminister hade han 1930 varit med om att grunda en finländsk underavdelning till Paneuropa-Unionen.

I egenskap av tidigare utrikesminister och genom sina gamla kontakter till den paneuropeiska rörelsen fick Procopé våren 1948 en personlig inbjudan att delta som observatör i Europakongressen i Haag. På grund av det spända politiska läget i Finland

---

³ Wilfried Loth: General Introduction i Walter Lipgens & Wilfried Loth (eds): Documents on the History of European Integration, volume 4, 1991, s. 4.

⁴ Alan Hick: The European Movement i Walter Lipgens & Wilfried Loth (eds): Documents on the History of European Integration, volume 4, 1991, s. 319-324.

CFE Working paper series No. 36

beslöt han sig emellertid för att inte delta. I ett brev till president J.K. Paasikivi motiverade han sitt beslut med att han inte ville äventyra strävandena efter att bilda en finländsk regering utan kommunister efter det förestående riksdagsvalet.⁵

Av utrikespolitiska skäl etablerade sig Europarörelsen aldrig i Finland. Procopé odlade på det privata planet kontakter till ledande personer inom rörelsen, men något nationellt finländskt råd för Europarörelsen grundades aldrig.⁶

Fram till sin död 1954 kom Procopé att spela en viktig roll som informell kontaktperson mellan Finland och de organisationer som jobbade för Europas enande. Hittills har historieforskningen nästan inte alls uppmärksammat denna del av Procopés karriär. Biografiskrivaren Magnus Lemberg använder bara sju rader när han redogör för Procopés engagemang i Europarörelsen efter kriget. Europeiska ungdomskampanjen, som står i fokus i denna uppsats, nämns inte alls av Lemberg.⁷

1.2 Sovjetisk kritik

Sovjetunionen förhöll sig inte överraskande mycket kritiskt till Europarörelsen. Dess finansiering kom nämligen i huvudsak från den hemlighetsfulla American Committee on United Europe (ACUE). Ordförande för denna kommitté var den tidigare OSS-chefen William Donovan och viceordförande Allen Dulles, som senare blev chef för underrättelsetjänsten CIA.⁸

Donovan och Dulles ansåg – liksom Churchill – att stöd för europeiskt enande genom ACUE var ett inofficiellt komplement till den ekonomiska hjälpen som betalades i enlighet med Marshallplanen. Ett politiskt enande av Europa sågs samtidigt som en av hörnstenarna i försvaret av västvärlden mot kommunismen. Till en början var ACUE

⁵ Brev till J.K. Paasikivi daterat 15.5.1948 Södersjukhuset – Stockholm. RA, Procopés samlingar, KAY 6639. UM-telegram från Haag 10.5.1948. Flera forskare har felaktigt påstått att Procopé var på plats i Haag. Misstaget bygger troligtvis på att Procopés namn fanns med på den officiella listan över observatörer, ME-423, HAEU.

⁶ Till dem som avrådde Procopé från att grunda ett nationellt råd hörde den ledande socialdemokraten Väinö Tanner, som liksom Ryti hade dömts som krigsförbrytare. Brev från Tanner till Procopé, 10.1.1949, Riksarkivet (RA), Procopés samlingar, pärm 90.

⁷ Magnus Lemberg: Hjalmar J. Procopé – en politisk biografi, 1989, s. 338.

⁸ Richard J. Aldrich: *An American Intelligence Connection* i Anne Deighton (ed.): *Building Postwar Europe*, 1995, s. 160.

närmast ute efter att få västeuropeiska eliter att samarbeta med varandra. Men redan 1950 började man syssla med massagitation, bland annat genom European Union of Federalists som var en av Europarörelsens konstituerande organisationer. Avsikten var att på gräsrotsnivå få igång en rörelse för federalism som i sin tur skulle påverka de politiska ledarna. Amerikanerna ville också skapa en motvikt till de sovjetdominerade ungdomsfestivalerna som ordnades i Prag 1947, i Budapest 1949 och i Östberlin 1951. I synnerhet arrangemangen i den östra zonen av det delade Berlin ledde till ett aggressivt propagandakrig mellan stormaktsblocken.⁹

Västs svar på ungdomsfestivalerna var att starta Europeiska ungdomskampanjen. På svenska har den ibland kallats Europarörelsens ungdomskampanj – ett lite missvisande namn med tanke på att finansieringen helt kom från ACUE, vars viktigaste finansiär i sin tur var CIA. En summa på 900 000 dollar anslogs initialt, men i slutändan steg beloppet till 3,8 miljoner dollar. Ursprungligen var kampanjen tänkt att pågå från den 1 oktober 1951 till den 1 oktober 1952, men i olika former utsträcktes den till 1958. På programmet stod allt från nationella och internationella ungdomsmöten, till produktion av böcker, broschyrer och tidningar samt filmförevisningar – allt för att stärka sammanhållningen inom (väst-)Europa.¹⁰

Också Finland kom genom Hjalmar J. Procopés kontakter att omfattas av kampanjen. Det praktiska arbetet koordinerades från Köpenhamn av ett skandinaviskt sekretariat, vars grundande delvis skedde av hänsyn till de speciella finländska förhållandena.

Relativt lite forskning har gjorts gällande Europeiska ungdomskampanjen. Jean Marie Palayret, chef för EU:s historiska arkiv i Florens (HAEU), har förklarat det bristande intresset med att kampanjen har framstått som en relativt obetydlig faktor i 1950-talets snabba integrationsutveckling. Enligt Palayret ska man dock inte underskatta

---

⁹ Richard J. Aldrich: *An American Intelligence Connection* i Anne Deighton (ed.): *Building Postwar Europe*, 1995, s. 159–170; Joni Krekola: *Helsingin nuorisofestivaalit ja niiden vastustus Suomessa 1960–1962*, pro gradu, Helsingfors universitet, 1994, s. 15–16.

¹⁰ Jean Marie Palayret: *Eduquer les jeunes à l'union: La Campagne européenne de la jeunesse 1951–1958*, *Journal of European Integration History*, vol 1, 1995, number 2, p. 47–60. Aldrich: *The Struggle for the Mind of European Youth: the CIA and the European Movement Propaganda, 1948–60* i Gary D. Rawnsley (ed.): *Cold War Propaganda in the 1950s*, 1999, s. 188. Victor Procopé: *Europas ungdom europeiseras*, Appell nr 32/52 (10.10.1952). ”Notes pris au cours de la réunion du Comité spécial de la Jeunesse, 2.2.1952”, PD 000002, HAEU.

CFE Working paper series No. 36

den socialiserande betydelse som kampanjen hade då det gällde att främja europeiskt tänkande bland ungdomar; en effekt som kvarstod under flera årtionden.¹¹

Ur finländskt perspektiv torde kampanjen ha varit av relativt sett större betydelse än i andra länder, eftersom Finland inte omfattades av Europarörelsens övriga aktiviteter. Någon nämnvärd forskning kring kampanjen har trots detta inte gjorts.¹²

Frågeställningarna i denna uppsats är de följande: Hur var det möjligt att Europeiska ungdomskampanjen kunde utsträckas till ett land som stod utanför merparten av västeuropeiskt samarbete? Vilka uttryck tog sig kampanjen i Finland, och vilken var dess betydelse i jämförelse med de andra nordiska länderna?

Mina viktigaste primärkällor är Hjalmar J. Procopés dagboksanteckningar och brev i Procopés samlingar i Riksarkivet i Helsingfors. Jag har också besökt EU:s historiska arkiv i Florens, där Europarörelsens handlingar är deponerade; i synnerhet då det gäller ungdomskampanjen finns det en hel del material som berör Finland. Där finns också korrespondens mellan Europarörelsens ledning och Procopé.

Min ursprungliga forskningsidé var att fokusera på Europadebatten i Finland på 1950-talet. Den tanken har jag omprövat eftersom det förekom väldigt lite debatt. Av detta papper framgår att Europaivrarna i Finland medvetet undvek offentlighet för att inte reta upp de inhemska kommunisterna och Sovjetunionen.

2. Så uppstod Europeiska ungdomskampanjen

Väst hade redan 1949 svarat på den sovjetiska hegemonin över ungdomspolitiken med att grunda organisationen World Assembly of Youth (WAY), som motvikt till den av östblocket dominerade World Federation of Democratic Youth (WFDY). Enligt det sovjetiska synsättet upprättades WAY av imperialistiska och reaktionära krafter med avsikten att splittra den internationella ungdomsrörelsen. Ungdomsfestivalerna

¹¹ Jean Marie Palayret: *Eduquer les jeunes à l'union: La Campagne européenne de la jeunesse 1951–1958*, *Journal of European Integration History*, vol 1, 1995, number 2, p. 59–60. Francois-Xavier Rebattet: *The "European Movement" 1945–1953: A Study in National and International Non-Governmental Organizations Working for European Unity*. Ph.D. diss., St. Antony's College, Oxford. Rebattets avhandling blev tillgänglig för utomstående forskare först på 1990-talet.

¹² Doktoranden Pauli Heikkilä vid Institut für Europäische Geschichte, Mainz, tangerar Europeiska ungdomskampanjen i sitt avhandlingsarbete. Jag tackar honom för givande diskussioner och goda tips.

finansierades formellt med deltagaravgifter och en donationsfond, men i praktiken var det Sovjetunionen som betalade notan. Eftersom de formella festivalarrangörerna WFDY och IUS (International Union of Students) blev beroende av det sovjetiska kommunistpartiet, kom festivalernas program rätt långt att dikteras av den politiska utvecklingen i Moskva.¹³

Den utlösande faktorn som ledde till Europeiska ungdomskampanjen var ungdomsfestivalen i Östberlin sommaren 1951. Beslutsfattare i väst, speciellt John J. McCloy som var amerikansk ”high commissioner” i Tyskland, blev allvarligt oroad över den dragningskraft som den gigantiska sovjetsponsrade festivalen utövade på europeiska ungdomar. En medlem av McCloys stab tog kontakt med Europarörelsens generalsekreterare Joseph Retinger för att höra sig för om möjligheterna att ordna en liknande ungdomsmanifestation i Västeuropa. Amerikanerna utlovade finansiering genom ACUE. Retinger accepterade, och tillsammans med Europarörelsens ordförande Paul-Henri Spaak och den franska socialisten André Philip formade han en tremannakommitté för att planera en Europeisk ungdomskampanj i stor skala.¹⁴

Ursprungligen var kampanjen i synnerhet från amerikansk sida tänkt som en stor, enskild manifestation enligt östlig förebild. Men de ungdomsorganisationer som Europarörelsen sökte samarbete med motsatte sig idén. I stället beslöt man på europeiskt håll att satsa på en informations- och utbildningskampanj som skulle räcka i minst ett år, med en eventuell ungdomsmanifestation eller ett stormöte som avslutning. Publikationer om Europatanken skulle tryckas upp och distribueras, och studiecirkel och kongresser skulle organiseras både nationellt och internationellt.¹⁵

Syftet var att övertyga 14–25-åriga ungdomar om att europeiskt samarbete var liktydigt med framsteg och fred. En känsla av europeisk patriotism skulle skapas bland så många unga män och kvinnor som möjligt. Organisatörerna sökte samarbete med

---

¹³ Joni Krekola: *Helsingin nuorisofestivaalit ja niiden vastustus Suomessa 1960–1962*, pro gradu, Helsingfors universitet, 1994, s. 16–17.

¹⁴ Aldrich: *The Struggle for the Mind of European Youth: the CIA and the European Movement Propaganda, 1948–60* i Gary D. Rawnsley (ed.): *Cold War Propaganda in the 1950s*, 1999, s. 187–188.

¹⁵ Palayret: *Eduquer les jeunes à l’union: La Campagne européenne de la jeunesse 1951–1958*, *Journal of European Integration History*, vol 1, 1995, number 2, s. 49. Aldrich: *The Struggle for the Mind of European Youth: the CIA and the European Movement Propaganda, 1948–60* i Gary D. Rawnsley (ed.): *Cold War Propaganda in the 1950s*, 1999, s. 189.

CFE Working paper series No. 36

existerande ungdomsorganisationer, med skolor (bland annat fanns planer på att 18 historiker skulle skriva en europeisk historiebok) och med organisationer som sysslade med utbytesverksamhet. Dessutom försökte man få ut det europeiska budskapet genom massmedier, definierade som press, radio och film. Ett internationellt sekretariat upprättades i Paris och i de deltagande länderna öppnades mindre kontor, samtidigt som nationella ungdomskommittéer för kampanjen grundades.¹⁶

En viss spänning förekom hela tiden mellan den högsta ledningen för ungdomskampanjen och de amerikanska finansierarna. I februari 1952 hotade kampanjens generalsekreterare Jean Moreau att lämna sin post om han inte fick garantier för att hela det utlovade stödet på 900 000 dollar faktiskt skulle betalas ut. Exakt vem som kunde fatta beslut om användningen av medlen var fortfarande oklart, trots att kampanjen i princip var i full gång. Warren Fugitt, som från ACUE:s kontor i Paris skötte kontakterna till de europeiska arrangörerna, bevakade noga hur medlen användes. Någon öppen finansiering kunde inte komma på fråga. Fugitt insisterade till exempel på att de informationsbroschyrer som var under produktion också skulle handla om aktuella politiska frågor såsom Schumanplanen och visionen om en europeisk armé, som var rykande aktuell vid den här tiden.¹⁷

Konflikten gick så långt att Spaak skriftligt måste utverka garantier av ACUE:s ordförande William J. Donovan om att amerikanerna inte unilateralt skulle stoppa sina bidrag till kampanjen. Spaak försäkrade att allt ”propagandamaterial” var klart. Förberedelser för allmänna manifestationer pågick, speciellt i Holland, Skandinavien, Italien och Storbritannien, och dessutom fanns det beredskap för manifestationer med tusentals deltagare senare under våren. För att väcka intresse för europeiska frågor bland oorganiserade ungdomar, skulle Europeiska ungdomskampanjen vända sig till press och radio. Därtill, lovade Spaak, fanns det vid behov möjligheter att mobilisera ungdomar för att stöda officiell europeisk politik typ Schumanplanen, den europeiska armén och skapandet av en konstitutionell församling.¹⁸

---

¹⁶ Aldrich: *The Struggle for the Mind of European Youth: the CIA and the European Movement Propaganda, 1948–60* i Gary D. Rawnsley (ed.): *Cold War Propaganda in the 1950s*, 1999, s.190–192.

¹⁷ Notes pris au cours de la réunion du Comité spécial de la Jeunesse, 2.2.1952, PD 000002, HAEU.

¹⁸ Brev från Spaak till Donovan, 11.2.1952, PD 000002, HAEU.

I det här sammanhanget är det skäl att notera att amerikanerna under denna period av det kalla kriget var måna om att bara stöda sådana europeiska organisationer som var starka nog att klara sig självständigt. Man ville inte ha några viljelösa nickedockor. Priset som ACUE fick betala var att man inte alltid fick sin vilja igenom. Spaaks hänvändelse till Donovan gav önskat resultat: finansieringen till ungdomskampanjen kunde tryggas för det första året, och den amerikanska organisationen förblev Europarörelsens huvudsponsor ändå tills ACUE avvecklades 1960.¹⁹

Samtidigt som ledarna grälade om de stora riktlinjerna kom det in ansökningar om mindre stödbelopp; till och med så små att man gjorde sig lustig över dem i Paris. Som exempel nämnde Moreau att man från skandinavisk sida bett om ett understöd på 3 500 danska kronor för organiserandet av en ”Nordisk ungdoms uge” på en dansk folkhögskola. Enligt ansökan skulle en tredjedel av kostnaderna för finländska och isländska deltagares resekostnader täckas av Europeiska ungdomskampanjen. Motsvarande läger för ungdomar från landsbygden hade ordnats under de fem föregående somrarna, bland annat i finländska Pargas 1947. Nu – 1952 – var de danska arrangörerna redo att ändra det ursprungliga programmet så att en tredjedel av programmet skulle vara ”europeiskt”. Den 4 juli planerade man dessutom att fira den amerikanska nationaldagen.²⁰

3. Ungdomskampanjen kommer till Finland

3.1 Hjalmar J. Procopé förbindelselänk

Finland stod utanför Europarörelsen men kom trots det att omfattas av den europeiska ungdomskampanjen. Spindeln i nätet var Hjalmar J. Procopé. Redan som utrikesminister 1930 var han som nämnts med om att grunda en finländsk underavdelning till Paneuropa-Unionen. Inför Haagkongressen 1948 återknöt Procopé sina gamla kontakter till den paneuropeiska rörelsens ledare, Richard Coudenhove-Kalergi, och han lärde känna i stort

¹⁹ Aldrich: *The Struggle for the Mind of European Youth: the CIA and the European Movement Propaganda, 1948–60* i Gary D. Rawnsley (ed.): *Cold War Propaganda in the 1950s*, 1999, s.184.

²⁰ Notes pris au cours de la réunion du Comité spécial de la Jeunesse, 2.2.1952, PD 000002, HAEU; ansökan till Europeiska ungdomskampanjen från det danska sekretariatet, odaterad (1952), ME 108, HAEU.

CFE Working paper series No. 36

sett alla ledande personligheter inom den efterkrigstida Europarörelsen. Därför var det naturligt att Procopé kom att spela rollen av förbindelselänk till finländska ungdomsorganisationer då Europeiska ungdomskampanjen försökte etablera sig på finländsk botten.

Den första kontakten ägde rum i oktober 1951. Procopé befann sig i Bryssel där han träffade Europarörelsens generalsekreterare Joseph Retinger. ”Retinger önskar av mig tre ting”, antecknade Procopé i sin dagbok. Det första önskemålet gällde att arrangera ett besök i Finland för utländska talare och det andra att undersöka om en finländsk stipendiat kunde skickas till College of Europe i Brygge. Det tredje önskemålet var ”att bland ungdomen i Finland, liksom i Sverige och Tyskland, inleda en propagandakampanj för Europatanken”. Procopé träffade också Europarörelsens biträdande generalsekreterare Georges Rebattet, och diskussionerna med honom gällde ”propaganda, camouflerad, bland ungdomen i Finland”. Procopé uppmanade Rebattet att ta kontakt med bland andra Victor Procopé (Hjalmars son) och den socialdemokratiska aktivisten Aito Anto i Finland.²¹

Därmed hade bollen kommit i rullning. Under slutet av 1951 höll Procopé också en överläggning om Europafrågor med René Courtin, grundare av Le Monde och mångårig ordförande för Mouvement Européen-France. Courtin hade några år tidigare försökt få till stånd ett finländskt nationellt råd för Europarörelsen, men det visade sig politiskt omöjligt. Europeiska ungdomskampanjen skulle ge en ny öppning.²²

En av de första kontakterna till Finland gjordes av den franska katolska ungdomsorganisationen Conférence Olivaint, som drog finansiell nytta av Europeiska ungdomskampanjens bidrag. Organisationens generalsekreterare Jean Daillet och rådgivaren Charles Huvenne besökte Finland där de träffade Victor Procopé och personer som Keijo Alho, L.A. Puntila och Lauri Hyvämäki. Tanken var att inbjuda 10–20 finländare för att delta i Conférence Olivaints årliga sommarmöte på ön Port-Cros utanför Toulon. Deltagarna skulle själv anskaffa 25 000 franc och resten av pengarna skulle

---

²¹ Anteckningar 16.10.1951 och 19.10.1951, Procopés dagbok, mapp 24, Procopés samlingar, RA.

²² Procopés dagbok, s. 122, mapp 24, Procopés samlingar, RA. [exakt datum och platsen saknas i dagboken]

komma från Frankrike. Det hade också varit tal om att franska och andra representanter skulle delta i ungdomsmöten i Finland.²³

Hjalmar J. Procopé kände till en början inte till att ungdomskampanjen bedrevs med amerikansk finansiering. Efter att i Stockholm – där Procopé bodde efter kriget – ha träffat företrädarna för Conférence Olivaint noterade han i sin dagbok det franska namnet på kampanjen, ”La Campagne Européenne de la Jeunesse, startad av André Philip (socialist), president J Moreau”. Procopé skrev också att ”[d]enna organisation har understöd av franska staten, dock blott 5 milj. franc. Torde dock kunna få mer.”²⁴

Ledande fransmän som Robert Schuman – som lovade att bidra med 100 000 franc för att täcka finländarnas kostnader – liksom René Pleven och Georges Bidault hörde till dem som intresserade sig för Conférence Olivaints verksamhet, och Procopé arbetade hårt för att unga finländare faktiskt skulle resa till sommarlägret. Något finländskt deltagande OS-sommaren 1952 blev dock inte av.²⁵ Ett nytt försök gjorde sommaren 1953 då det planerade temat skulle handla om eventuella faror för Finland med att delta i de europeiska samarbetsprocesserna.²⁶

Procopé fick besök i Stockholm av L.A. Puntila i ett ärende som tangerade ungdomskampanjen. Puntila berättade att ”Ryhmä 51”, en grupp studenter som bildats för att diskutera politiska frågor, skulle hålla ett möte den 24 april 1952 om Europarörelsen. Gruppen ville att Hjalmar J. Procopé skulle hålla ett inledningsanförande, men denne tvingades tacka nej på grund av att tidpunkten inte passade.²⁷

Eftersom Europeiska ungdomskampanjen ursprungligen bara var tänkt att pågå i ett år, och arbetet därmed brådskade, visste den ena handen inte alltid vad den andra gjorde. Parallellt med det arbete som Procopé gjorde grundades i Köpenhamn en skandinavisk regional kommitté till vars sekreterare utsågs dansken Niels Alsing Andersen. Syftet med att inrätta en skandinavisk kommitté var tudelat: dels skulle kommittén stärka samarbetet mellan de nationella sekretariaten i Danmark, Sverige och Norge, dels skulle den utgöra

²³ Anteckning 1.3.1952, Procopés dagbok, mapp 24, Procopés samlingar, RA. Conférence Olivaint, som grundades av jesuiter 1875 för att hedra minnet av fader Olivaint, existerar fortfarande.

²⁴ Anteckning 1.3.1952, Procopés dagbok, mapp 24, Procopés samlingar, RA.

²⁵ Procopés dagbok, mapp 24, Procopés samlingar, RA.

²⁶ ”Y a-t-il danger pour la Finlande a envisager une participation a l’organisation européenne en cours de realisation?” Lista över La Conference Olivaints planerade projekt för sommaren 1953, ME-204, HAEU.

²⁷ Dagboksanteckning 17.3.1952, Procopés dagbok, mapp 24, RA.

CFE Working paper series No. 36

en ram för samarbetet med finländska ungdomsorganisationer. Den här organisationsformen ”stöddes varmt” av den finländska socialdemokraten Valo Varjola, som var observatör i ungdomskampanjens förvaltningsråd.²⁸

Det brådskade med att organisera program som också skulle omfatta Finland. Efter ett skandinaviskt planeringsmöte i Göteborg träffade Alsing Andersen och en annan finländsk observatör, scoutledaren och samlingspartisten Yrjö Hongisto i Paris kampanjens generalsekreterare Jean Moreau och dennes medarbetare Philippe Deshormes. Planerna beträffande Finland slogs fast. De gick ut på att ordna 4–6 möten för ungdomsledare från samtliga viktiga finländska ungdomsorganisationer; att hålla kontakt med finländska ungdomsdelegationer som skulle resa utomlands sommaren 1952; och att anordna en skandinavisk toppledarkurs i augusti i Finland.²⁹

Ambitionsnivån var högt ställd speciellt beträffande toppledarkursen – alltför högt, skulle det visa sig.

Procopés huvudintresse låg våren 1952 vid Europarådet för vilket han hade skrivit en specialrapport om hur rådet kunde höja sin profil och sprida information i Finland. I rapporten redogjorde han också för Finlands internationella situation som ett västligt land, i princip självständigt men med begränsad frihet på grund av Moskvas inflytande.³⁰

En tanke som Procopé diskuterade med Europarådets informationsdirektör Paul Levy var att ungdomskampanjen skulle användas för att göra Europarådet känt. På det sättet skulle man slå två flugor i en smäll.³¹ Jean Moreau godkände arrangemanget. Om man i Finland bildar en ”livskraftig, men försiktigt verkande ungdomsgrupp” så skulle den också få använda medel för att göra Europarådet känt, lovade Moreau.³²

I maj 1952 rådde en intensiv aktivitet kring kampanjplaneringen. En inofficiell finländsk organisationskommitté bildades, och den skandinaviske sekreteraren Alsing Andersen gjorde inom en månad två längre besök i Finland.

---

²⁸ Brev från Niels Alsing Andersen till J. Moreau, 15.3.1952, ME 108, HAEU.

²⁹ Projektplan undertecknad av Niels Alsing Andersen till sekretariatet i Paris, 19.4.1952, ME 108, HAEU. Rapport från Niels Alsing Andersen till J. Moreau, 20.5.1952, ME 108, HAEU.

³⁰ Hjalmar J. Procopé: Memorandum Concerning means of improving the publicity at present being given to the Council of Europe in European non-Member States, Council of Europe AS/SNR (3) 26.

³¹ Dagboksanteckning, 2.5.1952, Procopés dagbok, mapp 24, RA.

³² Dagboksanteckning, 3.5.1952, Procopés dagbok, mapp 24, RA.

Procopé höll vid denna tid några föreläsningar för studerande vid College of Europe i Brygge om läget i Finland – föreläsningar som sannolikt räknades som en del av Europeiska ungdomskampanjen. Han träffade också skolans rektor, den holländske socialisten och historieprofessorn Henri Brugmans som var första ordförande för Union Européenne des Fédéralistes (UEF).³³

Under diskussioner med Europarörelsens biträdande generalsekreterare Georges Rebattet i Bryssel fick Procopé bekräftat varifrån pengarna till ungdomskampanjen kom. ”Bill Donovan”, skrev han i sin dagbok med hänvisning till den förre OSS-chefen som nu var ordförande för American Committee on United Europe (ACUE). Informationen om att det var amerikanska pengar som höll igång arrangemangen var ingenting som Europarörelsen aktivt informerade om, snarare tvärtom. Att Procopé invigdes i sekretessen är inte överraskande i och med hans djupa och mångåriga kontakter med de ledande personerna i rörelsen.³⁴

Niels Alsing Andersen var mycket nöjd med de förberedelser som hade gjorts av observatörerna Yrjö Hongisto och Valo Varjola, och av resten av medlemmarna i den inofficiella finländska organisationskommittén. Under sina besök i Finland kom Alsing Andersen i kontakt med alla viktiga icke-kommunistiska ungdomsorganisationer.³⁵

Organisationskommitténs sammansättning var Yrjö Hongisto, ordförande, Victor Procopé, viceordförande, Valo Varjola, sekreterare och Juha Rihtniemi, medlem. Den sistnämnda var verksamhetsledare för samlingspartiets ungdomsförbund.³⁶

Samtliga finländska organisationer ställde sig bakom de planer som föregående månad hade godkänts av det internationella sekretariatet då Alsing Andersen och Yrjö Hongisto besökte Paris. Planerna var som nämnts att ordna möten för ungdomsledare från samtliga viktiga finländska ungdomsorganisationer; att hålla kontakt med finländska ungdomsdelegationer som skulle resa utomlands; och att anordna en skandinavisk toppledarkurs i Finland.³⁷

---

³³ Anteckning i dagboken för 5-7.5.1952. Procopés dagbok, mapp 24, RA. Brugmans berättade bland annat om de ytterst starka motsättningarna mellan flamländare och valloner, och att det fanns fara för Belgiens sönderfall. Se även brev från ambassadör T. Voionmaa till S. Tuomioja, Bryssel 24.5.1952, UKA 21/50.

³⁴ Dagboksanteckning, 9.5.1952, Procopés dagbok, mapp 24, RA.

³⁵ Rapport från Niels Alsing Andersen till J. Moreau i Paris, 20.5.1952, ME 108, HAEU.

³⁶ Thelma Nyman till sekretariatet i Paris, 1956 eller 1957 (odaterat), ME-957, HAEU.

³⁷ Rapport från Niels Alsing Andersen till J. Moreau, 20.5.1952, ME 108, HAEU.

CFE Working paper series No. 36

Ett stort problem var enligt Alsing Andersen att kommunisterna medverkade i ungdomsorganisationernas representantskap. ”Thus it is nearly impossible for the Joint Council [of Finnish Youth Organisations] to undertake any Campaign activity, and on the other hand it is also impossible [...] to put up a new council or committee covering all organisations except for the Communist ones”, rapporterade han till Paris.³⁸

Under Alsing Andersens besök diskuterades strategier för den externa informationen gällande Europeiska ungdomskampanjen. Samtliga organisationer var ense om att någon egentlig presskampanj inte skulle göras, eftersom man inte ville provocera kommunisterna. Man var oroliga för att kampanjen i så fall skulle ha blivit kvävd i sin linda.³⁹

Denna linjedragning från 1952 kom att bli bestående. Rapporteringen om ungdomskampanjen – och om Europafrågor i allmänhet – kom att vara knapphändig i finländska massmedier eftersom arrangörerna medvetet höll en låg profil i offentligheten.

Alsing Andersen framhöll att det brådskade med att få igång arbetet. I sin rapport till Paris skrev han: ”Time is short. The Campaign has got to be closed at October and in the meantime Finland is the host for the Olympic Games, and during this period no other activity has any chance in Finland.”⁴⁰ De olympiska spelen skulle gå av stapeln den 19/7 – 3/8 1952.

Det internationella sekretariatet i Paris beslöt att anslå 600 000 belgiska franc för Finland. Av totalsumman skulle en del användas för det skandinaviska sekretariatet, men 400 000 franc (drygt 1,8 miljoner mark) återstod för finländska aktiviteter. Paul-Henri Spaak lät samtidigt hälsa att det nog fanns pengar för att fortsätta ungdomskampanjen också efter den 1 oktober, vilket ursprungligen var tänkt som slutdatum.⁴¹

Hjalmar J. Procopé hade under årens lopp stött på stort motstånd under sina försök att etablera kontakter mellan Finland och Europarörelsen. Därför var han också lite tveksam gällande möjligheterna för Europeiska ungdomskampanjen att få luft under

---

³⁸ Rapport från Niels Alsing Andersen till J. Moreau, 20.5.1952, ME 108, HAEU.

³⁹ Rapport från Niels Alsing Andersen till J. Moreau, 20.5.1952, ME 108, HAEU. “To nip in the bud” betyder enligt www.phrases.org.uk “put a stop to something while it is still in its early development”.

⁴⁰ Rapport från Niels Alsing Andersen till J. Moreau, 20.5.1952, ME 108, HAEU.

⁴¹ För valutakurserna se <http://fx.sauder.ubc.ca/etc/USDpages.pdf>.

vingarna. Alsing Andersen och Per Haekkerup, dansk medlem i ungdomskampanjens förvaltningsråd, lyckades övertyga honom om att kampanjen ”inte var politisk utan enbart upplysande”, och att den varken stödde federalism eller funktionalism. Efter att därmed ha försäkrat sig om att kampanjen kunde genomföras på ett realistiskt sätt erbjöd sig Procopé att hjälpa till. Han föreslog bland annat att det skulle utses en inofficiell sekreterare i Finland. Denna person skulle sköta massmediekontakter mellan Europarörelsen, Europarådet och Europeiska ungdomskampanjen å ena sidan, och Finland å andra sidan. Denna tankegång kallade Alsing Andersen för ”The Procopé Plan”.⁴²

Procopé lovade att stå i kontakt med de finländska ungdomsorganisationerna. Ex-ministerns engagemang förefaller enligt rapporteringen till Paris ha varit till stort stöd för det skandinaviska sekretariatet. Alsing Andersen var också i övrigt upprymd: ”It is my general impression that Finland is less isolated and more interested in European problems than we thought beforehand, and the fact that Finland feels itself isolated from the Western world will provide our initiative with a good deal of good will.”⁴³

Men – att det inte var lätt att driva Europeiska ungdomskampanjen i Finland visar förvecklingarna kring planerna på att ordna ett högnivåmöte för nordiska ungdomsledare. Detta evenemang som skulle bli ungdomskampanjens finländska höjdpunkt rann helt enkelt ut i sanden.

Tanken var att samla tio ungdomsledare från vardera Finland, Sverige, Norge och Danmark till ett veckolångt möte i augusti på Arbetarakademin i Grankulla utanför Helsingfors. Ursprungligen var det meningen att bjuda in 125 deltagare, men antalet skars ner till 40 med hänvisning till den finansiella situationen. Kostnaderna för det något mindre mötet beräknades till 20 000 danska kronor, och den skandinaviska exekutiva kommittén hade ansökt om att det internationella sekretariatet skulle betala hela summan. ”Scandinavian Topleader Course” var arbetsnamnet för evenemanget och det planerade programmet var mycket ambitiöst. Först skulle den finländska riksdagens talman, socialdemokraten K.A. Fagerholm tala om nordiskt samarbete under de senaste hundra

---

⁴² Rapport från Niels Alsing Andersen till J. Moreau, 20.5.1952, ME 108, HAEU. Procopés dagbok, mapp 24, Procopés samlingar, RA. Mötet mellan Alsing Andersen, Haekkerup och Procopé ägde rum den 13.5.1952, eller, enligt Procopés dagboksnotering, den 14.5.1952.

⁴³ Rapport från Niels Alsing Andersen till J. Moreau, 20.5.1952, ME 108, HAEU. Procopés dagbok, mapp 24, Procopés samlingar, RA..

CFE Working paper series No. 36

åren, tänkte man sig. Folkpartiledaren från Sverige, professor Bertil Ohlin hade ekonomiskt, politiskt och kulturellt samarbete mellan de skandinaviska länderna och resten av Europa som sin rubrik. Den tidigare ministern, folktingsledamoten och medlemmen i Danmarks delegation till Europarådet Per Federspiel skulle tala om försöken till europeiskt samarbete efter kriget. Som exempel nämndes Benelux, Western Union, FN:s ekonomiska kommitté för Europa, Schuman- och Pleven-planerna etc. Under rubriken ”Tyskland och europeiskt samarbete” var det meningen att Willy Brandt skulle tala. Brandt beskrevs i programutkastet som ”... German news editor, very well known in Scandinavia, speaks fluent Norwegian after 15 years of exile in Norway and Sweden.” Arrangörerna tänkte sig vidare att en brittisk föredragshållare skulle tala om det brittiska samväldet och Europa. Man hoppades också hitta en engelsktalande fransman att hålla föredrag under rubriken ”The Idea and practical work of the European Movement and the European Council”. Avslutningsvis var det tänkt att Jean Moreau skulle tala till deltagarna om idén bakom kampanjen och om hur man kunde föra vidare dess anda bland Europas ungdomar. Enligt planen som skickades till sekretariatet i Paris var avsikten att bjuda in nordisk press och utländska nyhetsbyråer till evenemanget i Grankulla. Också radio- och filminspelningar stod på programmet.⁴⁴

Procopé förespråkade att mötet i Grankulla skulle hållas redan före OS, för att inte konkurrera med Conférence Olivaints ungdomsmöte i Frankrike senare under sommaren.⁴⁵

Rätt snarare uppstod i varje fall tvivel, till en början på socialdemokratiskt håll, om huruvida något toppledarmöte faktiskt skulle kunna hållas. Hjalmar J. Procopé sammanträdde i Finland med Valo Varjola, Yrjö Hongisto och Victor Procopé. ”Varjola var rätt tveksam, någon finsk organisation kan ej stå så som inbjudare eller värd”, noterade Procopé och konstaterade samtidigt: ”Hongisto ansåg att mötet kunde ordnas.”⁴⁶

Hjalmar J. Procopé talade välvilligt om ungdomskampanjen i olika sammanhang i Helsingfors. Efter ett möte med K.A. Fagerholm antecknade han: ”[Fagerholm hade]

⁴⁴ Projektplan undertecknad av Niels Alsing Andersen till sekretariatet i Paris, 19.4.1952, ME 108, HAEU.

⁴⁵ Dagboksanteckning 14.5.1952, mapp 24, Procopés samlingar, RA.

⁴⁶ Dagboksanteckning 23.5.1952, Procopés dagbok, mapp 24, Procopés samlingar, RA.

ingenting att invända mot Europeiska ungdomskampanjens utsträckande till Finland.” Om Fagerholm kände till planerna på ungdomsledarmötet i Grankulla, där han själv var tänkt att hålla inledningsanförandet, är oklart. Procopé träffade samma dag sdp:s partisekreterare, riksdagsledamoten Väinö Leskinen, som för sin del ansåg att ”socialdemokratiska ungdomsorganisationens medverkan borde ske genom internationella soc.dem. ungdomsförbundet”.⁴⁷

Marken började bränna under fötterna på Europaivrarna. Det finländska sändebudet i Bryssel Tapio Voionmaa skrev ett brev till utrikesminister Sakari Tuomioja för att försäkra sig om att denne kände till att Hjalmar J. Procope upprätthöll relationer till Europarörelsen. Voionmaa hade träffat Procopé då denne besökt Belgien. Procopé hade konstaterat att han rörde sig som privatperson, men den förklaringen lät Voionmaa inte nöja sig med. Det finländska sändebudet påpekade i rapporten till Tuomioja att även flyktingpolitiker från Baltikum, Polen och Balkan rörde sig i kretsarna kring Europarådet och Europarörelsen. Det var bara att hoppas på att Procopé i sådana sammanhang gjorde klart att han inte kunde jämföras med exilpolitikerna. Voionmaa framhöll också att de olika europeiska sammanslutningarnas verksamhet var begränsade till Västeuropa, och att allas beskyddare i högre eller mindre utsträckning var Förenta staterna.⁴⁸

Ur sovjetisk synvinkel framstod Europarörelsens som en del av Natos försvarssystem och inte som någon idealistiskt enande kraft för världsdelen. Diplomater som Voionmaa var oroliga för att Procopés verksamhet skulle försämra relationerna mellan Finland och den östliga grannen. Relationerna Finland-Sovjetunionen var även i övrigt ansträngda på grund av den internationella spänningen som rådde under det pågående Koreakriget.⁴⁹

Till bilden hör att försvarsfrågor just då var av central betydelse i integrationsutvecklingen. I Paris undertecknades fördraget om en Europaarmé mellan Frankrike, Tyskland, Italien och Benelux – ett fördrag som senare röstades ner i den franska nationalförsamlingen.⁵⁰

⁴⁷ Dagboksanteckning, 30.5.1952, Procopés dagbok, mapp 24, Procopés samlingar, RA.

⁴⁸ T. Voionmaa till S. Tuomioja, Bryssel 24.5.1952. UKA 21/50.

⁴⁹ Jyrki Vesikansa, Salainen sisällissota, 2004, s. 45–46.

⁵⁰ När Var Hur 1953. Undertecknandet av fördraget ägde rum 27.5.1952.

CFE Working paper series No. 36

Professor Kimmo Rentola har visat att Moskva under denna tidsperiod räknade med Finland som en potentiell fiende – vsb-fördraget till trots – om ett tredje världskriget skulle ha brutit ut.⁵¹ Tidsandan speglas av att diskussioner kring sannolikheten för ett nytt storkrig var ett återkommande tema i Hjalmar J. Procopés dagboksanteckningar.

Niels Alsing Andersen kom vid månadsskiftet maj-juni på ett nytt besök till Finland. Vid ett möte där också Varjola och Hongisto deltog meddelade Procopé att en del äldre personer han hade talat med nu ställde sig mycket skeptiskt till möjligheterna att genomföra programmet. På annat ledande håll – Procopé avsåg troligen Fagerholm – hade han ”fått godkännande av kampanjen sådan man har tänkt sig den”.⁵²

I början av juni 1952 var det politisk oroligt i Finland. Kommunisterna protesterade mot att försvarsmaktens parad skulle hållas i Helsingfors. Paraden hölls ändå som planerat den 4 juni, trots att de sovjetiska militärattachéerna vägrade komma, och trots att yttervännern hade ordnat en stordemonstration dagen innan.

Att Europarörelsens landstigning i Finland nu hade blivit ett riktigt känsligt kapitel i Finland visas av Alsing Andersens rapport till Jean Moreau. Av den framgår att det planerade skandinaviska mötet i Grankulla i något skede i början av juni helt ströks från dagordningen. Uppenbarligen ansågs det omöjligt att på finsk mark öppet propagera för fördjupat (väst-)uropeisk samarbete. Alsing Andersen berörde i sin rapport bara indirekt inhiherandet genom en något otydlig hänvisning till att ”inter-tendency meetings are not possible in Finland”. I stället skulle sex separata nationella möten, i enlighet med tidigare beslut, hållas på olika håll i landet, och för hösten planerades en regional satsning i det fall att kampanjen skulle få en fortsättning.⁵³

Vad hade hänt? Voionmaas varnade ord från Bryssel hade uppenbarligen nått utrikesministeriet i Helsingfors. Alsing Andersen och Varjola träffade företrädare för utrikesministeriet och Centralhandelskammaren som bad dem att undvika all publicitet kring kampanjen. Det officiella Finland ville till och med att kampanjens sekretariat skulle undvika att överhuvudtaget nämna Finland i både externa och interna rapporter. I

⁵¹ Kimmo Rentola, *Niin kylmää että polttaa. Kommunistit, Kekkonen ja Kreml 1947–1958*, 1997.

⁵² Procopés dagbok, 30.5.1952, mapp 24, Procopés samlingar, RA.

⁵³ Alsing Andersen rapport till Paris, 8.6.1952, ME 108, HAEU.

sin reserapport till Paris bad Alsing Andersen att Jean Moreau skulle respektera detta önskemål, som han också motiverade med att kommunisternas aktivitet tog sikte på att skapa "franska förhållanden" Finland.⁵⁴ (Mera om detta i avsnitt 4.)

I samma veva skärptes läget i Finlands närområden, då ett svenskt militärflygplan av modell DC-3 med åtta man försvann utanför Gotska Sandön. Ett annat svenskt plan som spanade efter DC-3:n sköts ned av ryssarna, varefter följde utväxling av kraftigt formulerade diplomatiska noter mellan de två länderna. Samtidigt förekom uppgifter om att den sovjetiska politiken gentemot de nordiska länderna hade skärpts.⁵⁵ Nervositeten på hemmaplan var också stor då bara en månad återstod till invigningen av OS. Att under sådana omständigheter befrämja Europatanken var minst sagt svårt, vilket Hjalmar J. Procopé fick erfara under ett möte på utrikesministeriet med Sakari Tuomioja. Utrikesministern varnade Procopé för alla former av aktiviteter som kunde provocera eller väcka Sovjetunionens misstankar.⁵⁶

Nu underströk Tuomioja att Procopé "såsom bosatt i utlandet var särskilt utsatt för att bliva föremål för falska rykten". Utrikesministern framhöll därtill för Procopé vikten av att "Finlands utrikespolitik måste vara en och enhetlig; någon annan politik får inte förekomma". Procopé undrade vilka rykten som var i svang om honom men fick inget svar. Tuomioja hänvisade bara till besök som Procopé under våren hade gjort i Bonn och i Bryssel. Av allt att döma var mötet med Tuomioja en pärs för Procopé. Han framhöll sitt mångåriga engagemang för Europatanken, och hur han samarbetat med Aristide Briand som redan under mellankrigstiden propagerat för ett federalt Europa. Det arbete som Procopé nu gjorde var i egenskap av vanlig medborgare för fosterlandets bästa. "Jag företräder ingen finsk politik och komprometterar ingen", sade han, och tillade: "Har dock privat och utan publicitet försökt hålla kontakt med Europarörelsen; anser av vikt att Finland i intet avseende blir bortglömt." En viss erkänsla för sina tankar fick Procopé av Tuomioja, men denne underströk att "i politiken måste försiktighet iakttagas". Enligt Tuomioja måste man undvika att man i öst skulle få uppfattningen att Finland utgjorde ett språngbräde för angrepp på Ryssland. Detta höll Procopé med om. I utlandet brukade han

---

⁵⁴ Alsing Andersen rapport till Paris, 8.6.1952, ME 108, HAEU.

⁵⁵ Paasikivis dagböcker, 20.6.1952.

⁵⁶ Procopés dagbok, 19.6.1952, mapp 24, Procopés samlingar, RA.

CFE Working paper series No. 36

framhålla att ”finnar älska ej Ryssland, men vi är realister och vilja ej gå till angrepp – vi hava haft nog av krig.”⁵⁷

Procopé berättade om sitt engagemang för Europarådet, och om den rapport han skrivit om lämpliga åtgärder som den Strasbourg-baserade organisationen kunde vidta för att göra sig mera känd i Finland. Då Procopé undrade om det var olämpligt att ge ut en bok om Europarörelsen, som skulle vara saklig och utan propaganda, gjorde Tuomioja först ingen invändning, ”om bland annat framgick att Finland inte var med; men [Tuomioja] tog sedermera tillbaka och sade att han naturligtvis inte kunde uttala sig.”⁵⁸

Något gemytligt small talk var det knappast, för Procopé noterade i sin dagbok. ”Hela samtalet gav mig intrycket, att jag är i utr.pol.avseende det svarta fåret №1 och starkt misstänkt (se även Uusi Kuvalehtis artikel om korsspindeln).”⁵⁹

En förklaring till missnöjet med Procopé kan ha varit hans dubbla engagemang, dels inom Europarörelsen och dels inom antikommunistiska kretsar i Finland. Det kan vara värt att granska detta närmare. Artikeln i Uusi Kuvalehti som Procopé syftade på hade rubriken ”Ristilukit” [korsspindlar] och var skriven av signaturen Veljenpoika. Vanligtvis stod bakom denna signatur den blivande presidenten Urho Kekkonen, som vid den här tidpunkten ledde sin tredje regering. I det här fallet hölls pennan av Kekkonens förtrogna Kustaa Vilkuna. Artikeln var ett angrepp på den nygrundade stiftelsen ”Suomalaisen Yhteiskunnan Tuki – Finlands Samhällsskydd”. Enligt forskaren Jarkko Vesikansa fanns det troligen också planer på att Procopé skulle ha utsetts till verksamhetsledare för stiftelsen, som med finansiering från näringslivet hade för avsikt att motarbeta kommunismen. Att Procopés namn förekom i sammanhanget kan ha varit en bidragande orsak till den häftiga reaktionen från Kekkonens sida.⁶⁰

I Procopés egen dagbok finns inga direkta hänvisningar till stiftelsen Finlands samhällsskydd.⁶¹ Den enda hänvisningen är ett pressklipp från Hufvudstadsbladet om att

⁵⁷ Procopés dagbok, 19.6.1952, mapp 24, Procopés samlingar, RA.

⁵⁸ Procopés dagbok, 19.6.1952, mapp 24, Procopés samlingar, RA.

⁵⁹ Procopés dagbok, 19.6.1952, mapp 24, Procopés samlingar, RA. Uusi Kuvalehti 1.6.1952. Uusi Kuvalehti grundades 1952 av Suomen Kuvalehtis förre chefredaktör Ilmari Turja.

⁶⁰ Jarkko Vesikansa, Salainen sisällissota, s. 56-62.

⁶¹ Dagboksanteckningarna tar slut den 20.6.1952 – dagen efter mötet med Tuomioja – då dagboken blev full, och någon ytterligare dagbok från resten av Procopés liv ingår inte i samlingarna i Riksarkivet.

magister Veikko Loppi valts till ordförande för styrelsen och magister Torsten G. Aminoff till viceordförande, samt att t.f. verksamhetsledaren Osmo Kupiainen valts till ombudsman och verksamhetsledare.⁶²

Stiftelsens bakgrundskrafter med industrimannen R. Erik Serlachius i spetsen hade sannolikt väl kunnat tänka sig att utse Procopé till verksamhetsledare, i stället för Kupiainen som var en doldis som inte trivdes i offentligheten. En annan påtänkt verksamhetsledare var L.A. Puntila, men han utsågs 1952 till professor i politisk historia.⁶³

Introduktionen av Europeiska ungdomskampanjen i Finland bidrog till den kraftiga officiella irritationen mot Procopé. Någon problemfri start för ungdomskampanjen blev det inte, vilket framgår av det inhiberade mötet på Arbetarakademin. Trots dessa initialmotgångar skulle kampanjen bli seglivad.

3.2 Möten och internationella kontakter

Europeiska ungdomskampanjen i Finland förverkligades genom flera mindre evenemang, genom distribution av olika publikationer och genom att unga finländare deltog i möten och konferenser i utlandet.

Ett av de typiska finländska evenemangen var ett möte i regi av samlingspartiets ungdomsförbund och Svensk Ungdoms höger i september 1952. Professor D. Shillan från England, ordföranden för Konservativ Ungdom i Danmark Poul Schlüter och minister Hjalmar J. Procopé ”gav en exposé över Europarörelsens strävanden och mål tillika med en mondial kartläggning av det utrikespolitiska läget”. Professor Shillan ”redde ut pro och contra beträffande Storbritanniens engagemang i Europarörelsen och underströk att det finns meningsmotsättningar i engelska kretsar, huruvida man skall ställa Europa eller Imperiet främst.” Poul Schlüter menade att det var viktigt att Storbritannien deltog i det europeiska samarbetet, eftersom det annars fanns en risk för att Tyskland skulle dominera. Schlüter redogjorde också för de två linjer enligt vilka de europeiska enhetssträvandena har gått: den federalistiska och den funktionalistiska. Han betecknade

---

⁶² Procopés samlingar, mapp 117, RA. Hbl 9.11.1952.

⁶³ Jarkko Vesikansa, Salainen sisällissota, s. 63.

CFE Working paper series No. 36

den funktionalistiska linjen som den enda framkomliga, bland annat av den orsaken att ”det var den enda väg, på vilken Storbritannien kunde tänkas delta i samarbetet”.⁶⁴

Jim Driscoll från Storbritannien höll två föreläsningar i Finland på uppdrag av ungdomskampanjen. Han konstaterade i en rapport att de ansträngda relationerna till Sovjetunionen försvårade kampanjarbetet. Eftersom officiella kontakter till väst inte var möjliga, var finländarna desto mera intresserade av inofficiella kontakter. Alla grupper som han träffade ville att västländerna skulle förstärka de provästliga krafterna i Finland genom ett fritt flöde av personutbyten och besök. Beträffande utvecklingen mot europeiskt enande påträffade Driscoll ett stort intresse bland finländarna. Kunskapsnivån om Europafrågor var det däremot lite si och så med.⁶⁵

Flera finländare deltog i Europeiska ungdomskampanjens möten i andra länder. Georg C. Ehrnrooth, som senare blev en känd högerprofil och Kekkonen-motståndare, var på plats i Haag då Europeiskt forum för politisk ungdom i september 1952 ordnade en konferens med prins Bernhard och Paul-Henri Spaak som talare. Ehrnrooth berättar inte något annat från mötet i sina memoarer än att han där för första gången träffade Torbjörn Fälldin, som sedermera blev centerledare och statsminister i Sverige. Ehrnrooth visade under sin karriär inget brinnande intresse för europeiskt samarbete, utan han var mera inriktad på Storbritannien och i synnerhet USA.⁶⁶

Inom högerfalangen i svenska folkpartiet var Victor Procopé den flitigaste deltagaren i internationella möten. Europeiska ungdomsrådet var det högsta organet för ungdomskampanjen och då det sammanträdde var Procopé d.y. i allmänhet på plats. Han deltog bland annat i juni 1953 i det europeiska ungdomsrådets tredje möte i Berlin. Liksom vid de två föregående konferenserna i Paris vårvintern 1952 och i Florens hösten 1952 hade de finländska deltagarna status av observatörer – Finland var inte officiellt med i kampanjen. Procopé betonade att det var viktigt för finländarna att få information:

---

⁶⁴ Mötet i Helsingfors ägde rum den 28.9.1952. Osignerad artikel i Appell 31/52 (3.10.1952).

⁶⁵ Jim Driscoll till Mr. Thompson., 17.10.1952, ME 108, HAEU.

⁶⁶ Georg C. Ehrnrooth, Simma med krokodilerna. En oliktankare i Kekkonens republik, Schildts, 1999. Citat s. 31–34.

”Man kan ... inte förvänta att någon hyser större intresse eller särskilt lojala känslor för ett Europa, varom man vet föga.”⁶⁷

Verksamheten fortsatte med att utländska föredragshållare besökte Finland. Som ett exempel kan nämnas att den norska sekreteraren Ragnar Sem i september 1955 höll en serie föredrag på olika orter i Finland. Detta besök var en ganska typisk och odramatisk aktivitet inom ramen för Europeiska ungdomskampanjen. På förslag av Sem var den övergripande rubriken ”Europe between East and West”. De finländska arrangörerna framförde önskemålet att Sem skulle fokusera på ekonomiska, sociala och kulturella frågor – inte politiska. Speciellt lyckat var ett möte i regi av samlingspartiets ungdomsorganisation i Åbo. Ungefär 30–35 konservativa och socialdemokratiska ungdomar mötte upp. Diskussionen blev livlig, men från deltagarnas sida framhölls att Finlands speciella politiska situation måste beaktas då man dryftar europeiska frågor. ”We have perhaps more practical experiences than many other people in fighting for the European culture and the European outlook”, hette det i en rapport från föreläsningsserien.⁶⁸

4. Låg profil i offentligheten, ingen debatt

Låt oss närmare granska problemet med att driva en kampanj utan offentlighet. Under Nils Alsing Andersens första besök i Helsingfors i maj 1952 diskuterades alltså strategier för mediebevakningen av Europeiska ungdomskampanjen. Det konstaterades att ingenting i princip förhindrade någon att skriva artiklar om kampanjen i finländsk press. Tvärtom var finländsk press intresserad av information om europeiska frågeställningar, och ungdomstidningarna ville gärna publicera artiklar om europeiska problem. Socialdemokraterna övervägde till och med att ge ut ett särskilt Europanummer.

”But – It was agreed upon by all the organisations not to make any real press publicity in Finland on the Campaign in order not to

⁶⁷ Victor Procopé i en artikel i Appell nr 25/1953 rubricerad ”I Europas tjänst”.

⁶⁸ ”A summary of the 2nd series of lectures and meetings in Finland between the 8th – 12th September 1955”. Författarens namn inte utskrivet. ME 236, HAEU.

CFE Working paper series No. 36

provoke the Communists to take any action that might nip the Campaign in the bud.”⁶⁹

Det fanns med andra ord en oro för att Europeiska ungdomskampanjens aktiviteter kunde strypas genom påverkan från kommunistiskt håll. Man valde därför medvetet att hålla en låg profil. Linjedragningen från maj 1952 om att hålla en låg profil i offentligheten blev bestående under hela den tidsperiod som ungdomskampanjen pågick. Det är troligen den viktigaste förklaringen till att rapporteringen om ungdomskampanjen var så knapphändig i finländska massmedier.

Att Europarörelsen faktiskt var ett känsligt kapitel framgår av den rapport som Alsing Andersen efter sitt andra besök i Finland skickade till Jean Moreau i Paris. På bara en knapp månad hade läget skärpts. Sändebudet Voionmaas varnande ord från Bryssel hade uppenbarligen fått avsedd effekt vid utrikesministeriet i Helsingfors. Det förstår man av följande citat från Alsing Andersens rapport:

“[We] had a meeting with some people from the Foreign Ministry and from the Chamber of Commerce. They asked us to be as careful and silent as possible and make no publicity whatsoever of the Campaign – neither in Finland itself nor in any international publication or even in written internal reports.”⁷⁰

Sedan redogjorde Alsing Andersen för kommunisternas aktivitet som enligt honom tog sikte på att skapa “franska förhållanden” i Finland. Han avslutade rapporten till Moreau:

”I hereby ask you to have this in mind and to inform confidentially the heads of the publicity departments never to mention anything of Finland. I hope that your oral information to the Governing Board meetings based upon my confidential reports, written and oral reports from the Finnish observers going to the meetings in Paris (Varjola and Hongisto), from minister Procopé and others will be sufficient evidence to the Governing Board, the European

⁶⁹ Rapport från Niels Alsing Andersen till J. Moreau, 20.5.1952, ME 108, HAEU. “To nip in the bud” betyder enligt www.phrases.org.uk “put a stop to something while it is still in its early development”.

⁷⁰ Alsing Andersen rapport till Paris, 8.6.1952, ME 108, HAEU. Mötet med UM och centralhandelskammaren hölls 5.6.1952. Understrykningarna i citat i original.

Movement and others of the fact that the youth organisations of Finland are among the most interested organisations.⁷¹

Med andra ord var försiktighetsgraden nu ännu högre än då Alsing Andersen besökte Finland i maj. Inte nog med att Europeiska ungdomskampanjen skulle undvika publicitet i finländska massmedia, utan dessutom skulle man undvika att överhuvudtaget nämna Finland i sina interna rapporter. Skillnaden var markant i synnerhet i jämförelse med de storstilade planerna från tidigare på våren om att bjuda in press, radio och utländska nyhetsbyråer till den planerade skandinaviska toppledarkursen som skulle ha hållits på Arbetarakademin i Grankulla.

På alla håll följde man inte önskemålet om att hålla låg profil. Appell, en tidning på yttre högerkanten, och kommunisternas Työkansan Sanomat lät sig inte stoppas.

I oktober 1952 refererade Appell diskussionen på ett möte som hade hållit i regi i av ungdomskampanjen, och Victor Procopé redogjorde i en artikel ganska hämningslöst för den amerikanska finansieringen av kampanjen. ”[Det är] knappast något ärerörigt i att konstatera att de medel som möjliggör denna samverkan icke komma från Strassburg och Europa-rörelsen, utan längre västerifrån. Bakom planen på en ungdomskampanj står den föga kända, men för varje europeiskt tänkande människa tydligen mycket betydelsefulla American Committee on United Europe.”⁷²

Att Finland trots den besvärliga utrikespolitiska sitsen delvis kunnat delta i aktiviteterna berodde enligt Victor Procopé på ”kampanjens opolitiska karaktär”. Dessutom bidrog de övriga nordiska ländernas förståelsefulla inställning och den skandinaviske sekreterarens omsorger. Procopé menade att ”den taktfulla förståelsen” för Finland till och med gått för långt. Han hänvisade till kampanjens andra rådsmöte i Florens där Finlands namn och flagga inte återfunnits bland nationsskyltarna på konferensbordet, trots att ”fyra observatörer från vårt land, representerande scouterna, socialdemokraternas ungdomsorganisation samt den finska och finlandssvenska unghögern voro till stades”. En högre profil hade med andra ord varit på plats, menade Victor Procopé, som avslutade sin artikel: ”För oss lika väl som för varje annan nation i de europeiska folkens stora familj gäller ett faktum, som kan gömmas, men icke

---

⁷¹ Alsing Andersen rapport till Paris, 8.6.1952, ME 108, HAEU. Understrykningarna i citat i original.

⁷² Victor Procopé i en artikel i Appell nr 32/52 (10.10.1952) rubricerad ”Europas ungdom europeiseras”.

CFE Working paper series No. 36

glömmas: förnamnet varierar, det må vara Danmark, Belgien eller Finland, men tillnamnet är detsamma, EUROPA.”⁷³

Tidningen Appell stod svenska folkpartiets högerfraktion nära och den var husorgan för både far och son Procopé. På ett tidstypiskt sätt förenade Appell, som utkom en gång per vecka, antikommunism med ett intresse för utvecklingen i Västeuropa.

Att Europeiska ungdomskampanjen finansierades med amerikanska pengar uppmärksammades också av kommunistpartiets huvudorgan Työkansan Sanomat.⁷⁴ I en artikel som verkade mycket välinformerad skrev tidningen att fyra finländare inkognito hade deltagit i en konferens i Haag⁷⁵ som ordnats med stöd av Europeiska ungdomskampanjen. Enligt tidningen hade sekreteraren Valo Varjola från socialdemokraternas ungdomsförbund, dr Hongisto från pojkscouterna, Viherniemi [syftas manne på Rihtniemi?] från samlingspartiets ungdomsförbund och Ahlroth [syftas uppenbarligen på Georg C. Ehrnrooth] från svenska folkpartiets ungdomsorganisation ha deltagit i mötet.

Työkansan Sanomat hänvisade till en artikel nummer 17/1952 av amerikanska Look som bland annat behandlade Europeiska ungdomskampanjen. Enligt artikeln [som eventuellt var från en annan tidning för jag har inte lyckats hitta den] fanns det vid sidan av Central Intelligence Agency också ett organ vid namn Psychological Strategy Board, vars styrelse bestod av ”samma personer som också sitter i den generösa kommitté som donerat pengar både till ungdomskampanjen och till konferensen i Haag”. Till råga på allt ”sågs den tidigare ministern Procopé ha varit intresserad av saken och han har vid flera tillfällen talat om Europarörelsen.”⁷⁶

I Ylioppilaslehti (den finskspråkiga studenttidningen) gick Europeiska ungdomskampanjen spårlöst förbi, åtminstone under 1952. Det enda undantaget utgjorde en helsidesartikel om Europa av Erkki Saure. Tematiskt tyder artikeln på att Saure varit

⁷³ Victor Procopé i en artikel i Appell nr 32/52 (10.10.1952) rubricerad ”Europas ungdom europeiseras”.

⁷⁴ USA:n vakoiluelimet rahoittavat ”eurooppalaista” nuorisotoimintaa. Neljä suomalaista edustajaa incognito Haagin konferenssissa, Työkansan Sanomat, 23.11.1952.

⁷⁵ Tidningen syftade på Assemblée européenne des jeunes politiques au palais Riddersaal, 26-31.10.1952.

⁷⁶ USA:n vakoiluelimet rahoittavat ”eurooppalaista” nuorisotoimintaa. Neljä suomalaista edustajaa incognito Haagin konferenssissa, Työkansan Sanomat, 23.11.1952.

inspirerad av någon publikation eller något föredrag som härstammat från ungdomskampanjen. Artikeln är ett långt referat av Europarörelsens historia, från Coudenhove-Kalergis Pan-Europa fram till Europarådet och Schumanplanen. Saure konstaterade att USA visat ett stort intresse för planerna på ett Europas förenta stater, medan motståndet har varit kraftigast från kommunisterna. Detta var inte onaturligt eftersom integrationsplanerna enligt Saure till sin natur var kraftigt antikommunistiska.⁷⁷

Ibland fick artiklar med europeiskt tema också spridning i tidningar med större upplaga. I en artikel i Hufvudstadsbladet gick Hjalmar J. Procopé noggrant igenom Europatankens historiska utveckling.⁷⁸ Exposén byggde till stora delar på en skrift utgiven av Europeiska ungdomskampanjen.⁷⁹

Faktum är att profilen i offentligheten var och förblev låg. Då slutet på kampanjen redan kunde skönjas, analyserade den finländska sekreteraren konsekvenserna av bristen på publicitet och debatt:

Although the unofficial character of the Finnish activity has deeply affected the results received it however has been the right way to go. The Finnish Foreign Office advised the Finnish working team, that an open activity was not advisable and would have affected the official line of neutrality of those days. On the other hand the communist newspapers could have made the work done much more difficult to carry out. Therefore the activities in Finland were concentrated on youth leaders in prominent positions in national or district level in order to get them to work for the Campaign in their turn.⁸⁰

Med andra ord var det ett medvetet val från finländsk sida att inte lyfta fram Europafrågor i offentligheten, eftersom det kunde ha påverkat neutralitetspolitiken. Men frånvaron av publicitet och offentlig debatt ska inte tolkas som att det inte skulle ha funnits intresse i ickekommunistiska kretsar för europeisk integration.

5. Administrationen via Köpenhamn – annorlunda problem i Skandinavien

⁷⁷ Erkki Saure: Euroopan Yhdysvallat – utopia vaiko pelastus, Ylioppilaslehti 45/1952 (5.12.1952).

⁷⁸ Europa-tanken genom tiderna, Hbl, 27.12.1952.

⁷⁹ Bernard Voyenne, Petite histoire de l'idée Européenne, Campagne européenne de la jeunesse, översatt till svenska som Europatankens historia, KF:s bokförlag, Stockholm, 1953.

⁸⁰ Thelma Nyman till sekretariatet i Paris, 1956 eller 1957 (odaterat), ME-957, HAEU.

CFE Working paper series No. 36

Administrationen sköttes via Köpenhamn, av hänsyn till Finland. I de enskilda skandinaviska länderna, inklusive Danmark, hade man redan tidigare inrättat nationella sekretariat. Program hade ordnats och publikationer hade tryckts upp. Men i de övriga nordiska länderna var problemen inte utrikespolitiska som i Finland, utan det handlade om ett allmänt ointresse för europeiska frågor bland ungdomen. Då en första förlängning av Europeiska ungdomskampanjen diskuterades sommaren 1952 medgav den svenske sekreteraren Sten Andersson att framgångarna i hans land tillsvidare hade varit anspråkslösa. "Compared with other participating countries the result in Sweden does not appear very imposing. But when estimating the results the special suppositions in Sweden must be remembered. For reasons that you know very well, Swedish youth often take an indifferent attitude towards international questions", skrev Andersson i en rapport till generalsekretariatet i Paris. Helt misslyckad hade kampanjen ändå inte varit med beaktande av att den i huvudsak ägt rum under våren och sommaren då unga svenskar sysslade med annat än organisationsverksamhet. "In spite of the negative attitude most Swedish youth have a latent interest in international and European co-operation. This interest has thanks to the Campaign found an active expression." Andersson rekommenderade att Europeiska ungdomskampanjen skulle fortsätta efter den 1 oktober 1952, eftersom det enligt honom var lättare att ordna föreläsningsserier och studiecirklar under höst och vinter i Sverige. "After some times information activities it might also be possible to gather youth to manifestations for a united Europe which without further information activities is doomed to fail."⁸¹

Även om den svenska grundinställningen till europeiskt samarbete var skeptisk, deltog landet fullt ut i samarbetsformer som Marshallhjälpen, OEEC och Europarådet. Ungdomskampanjens relativa betydelse för Sverige var därför mycket mindre än vad fallet var för Finland, där Europarörelsen av hänsyn till Sovjetunionen inte alls hade etablerat sig. I arrangemangen kring kampanjen deltog Europarörelsens svenska råd tillsammans med Sveriges ungdomsorganisationers landsråd och Sveriges förenade

---

⁸¹ Rapport från Sten Andersson till Jean Moreau, 29.7.1952, ME 89, HAEU.

studentkårer. Kampanjen gav ut månadsbladet Internationellt forum, som inte bara handlade om Europafrågorna utan lika mycket om uländernas problem.⁸²

För Danmarks del hade förhållandet till Europa efter andra världskriget blivit den kanske allra viktigaste frågan på den politiska dagordningen. Den problematiska relationen till Tyskland och det ekonomiska beroendet av Storbritannien hade i kombination med ett historiskt, språkligt och kulturellt intresse för Norden utgjort spänningsfältet för den europeiska debatten.⁸³

Danskarna hade aldrig svält ”Europa” med hull och hår, vilket också gjorde det svårt att driva Europeiska ungdomskampanjen enligt den modell som förekom i andra länder. ”[I]f you try to force a conviction on [the Danish population], you will discover that you will get just the opposite outcome than you intended to get”, konstaterade sekreteraren för den danske kampanjen Jørgen Larsen. Från dansk sida hade man insisterat på garantier för att det inte skulle bli någon ensidig propaganda för Europatanken, innan man ens gick med på att delta i ungdomskampanjen. ”As you remember we were from Danish side a little sceptical towards the campaign”, skrev Larsen i en rapport till Moreau i Paris. Missnöjet gällde också det dubbelarbete som hade uppstått av att det i Köpenhamn existerade både ett danskt och ett skandinaviskt sekretariat. Det var något som Larson krävde en ändring på och som 1954 bidrog till avvecklingen av det skandinaviska sekretariatet, med dess specialfunktion som kontaktorgan till de finländska aktivisterna.⁸⁴

Sommaren 1952 hade generalsekretariatet planer på att Europeiska ungdomskampanjen skulle propagera för skapandet av en ”European Constituent Assembly”. Den tanken väckte ingen större entusiasm bland danskarna. Medlemmarna i de politiska ungdomsorganisationerna var realister snarare än idealister, och få trodde på idén om ett federalt Europa. Jørgen Larsen påpekade att danskarna också påverkades av den negativa brittiska attityden, eftersom Danmark både ekonomiskt och handelspolitiskt var beroende av Storbritannien. Ett tecken på dansk pragmatism var att Larsen i stället för aktiviteter med federala förtecken föreslog att ungdomskampanjen skulle satsa på

---

⁸² af Malmberg, Den ståndaktiga nationalstaten, 1994, s. 138. Den svenske historikern Mikael af Malmberg ägnar bara ett förstrött intresse åt Europeiska ungdomskampanjen i sin avhandling om Sverige och den västeuropeiska integrationen 1945–59.

⁸³ Branner & Kelstrup (eds): Denmark’s policy towards Europe after 1945, 2000.

⁸⁴ Rapport från Jørgen Larsen till Jean Moreau, 16.7.1952, ME 89, HAEU.

CFE Working paper series No. 36

vänortsverksamhet. Samarbete mellan två eller flera europeiska städer skulle vara ett effektivt sätt att ute i provinserna aktivera mannen på gatan för Europaarbete, menade han. Sommaren 1952 verkade man i Danmark förvänta sig att kampanjen skulle avslutas till hösten, men om det blev en fortsättning hade man nog beredskap för betydande satsningar. ”Should the campaign, contrary to expectation, continue, we have, as you may know, forwarded a proposal to grant us the necessary means to holding of 1500 [!] meetings out in the country, in towns and small parishes.”⁸⁵

Problemen med att organisera Europeiska ungdomskampanjen i Sverige och Danmark tog sig liknande uttryck också i Norge, i synnerhet i början: “There was a wide spread feeling of indifference and lack of understanding of the problems of European integration, and most people were inclined to escape the whole complex of European problems, because it was all too complicated.” I Norge tyckte man att det nationella sekretariatet hade alltför lite rörelseutrymme. Resultatet kunde ha blivit bättre om styrningen från Paris inte hade varit så rigorös. Om kampanjen skulle få en fortsättning måste arbetet decentraliseras. Ökat internationellt deltagande i nationella aktiviteter var också att rekommendera, ansåg normmännen, som trots motgångarna var redo att fortsätta: “[W]e are today working in a more favourable atmosphere, and we can easily see the good results of the educational work carried out. The general attitude today is favourable towards the Campaign as well as towards the problems of European integration.”⁸⁶

Kampanjen fortsatte också efter sommaren 1952. För 1953 beviljade den exekutiva kommittén i Paris en budgetram på 180 000 belgiska franc för aktiviteter via det skandinaviska sekretariatet. Av den summan gick 65 000 belgiska franc (300 000 mark) till aktiviteter i Finland. Utgående från bidraget planerades för våren en ”European Week” i Helsingfors, Åbo och Tammerfors samt i Ekenäs, Tavastehus och Toijala. Arrangörerna planerade också att distribuera en tolvsidig broschyr om aktuella europeiska frågor. Avsikten var att texten skulle skrivas av Hjalmar J. Procopé.⁸⁷

---

⁸⁵ Rapport från Jørgen Larsen till Jean Moreau, 16.7.1952, ME 89, HAEU.

⁸⁶ Rapport från det norska sekretariatet 1952, troligen till Jean Moreau i Paris. ME 110, HAEU.

⁸⁷ Rapport från skandinaviska sekretariatet till Paris, 21.2.1953, ME 204 (och ME 108), HAEU.

Så småningom fattade man ändå beslut om att lägga ned det skandinaviska sekretariatet, eftersom det ansågs att relationerna till Finland bättre kunde skötas genom Sverige. Niels Alsing Andersen bekräftade nedläggningen i ett brev till Hjalmar J. Procopé hösten 1953. Men det fanns fortfarande pengar för att hålla skandinaviska möten, försäkrade han. Dessutom skulle det i administrationsbudgeten ingå ett anslag, som skulle göra det möjligt att anställa en sekreterare i Finland på halvtid. ”Nu er det mit håb, at det vil lykkes for vore finske venner, Yrjö Hongisto, Valo Varjola, Juha Rihtniemi og Victor [Procopé], at finde den rette mand til den finske sekretærpost, så det gode arbejde, som de hidtil har lavet i Finland, kan fortsættes.”⁸⁸

Men inte nog med att det skandinaviska sekretariatet lades ned, i kampanjens budget för 1954 ströks av någon orsak alla anslag för verksamhet i Finland. Luciano Sibille, byråchef vid det internationella sekretariatet i Paris, beklagade i ett brev till Hjalmar J. Procopé att kampanjen inte för ögonblicket kunde betala något understöd för verksamheten i Finland. Däremot hade en finländsk representant, Valo Varjola, inbjudits till nästa möte för ordförande och sekreterare för de nationella kommittéerna. Det fanns också planer på att skicka en eller två föredragshållare till Finland, och dessutom hade kampanjens svenska sekreterare Bert Ekengren utsetts till kontaktperson visavi Finland. Ekengren skulle sköta om allt som hade att göra med att skicka information och publikationer till Finland och han skulle också se till att unga finländare inbjöds ”à suivre des stages et des weekends sur des problèmes européens qui auront lieu près de la frontière finlandaise, en Suède ou en Norvège”. Sibille försäkrade för Procopé att ungdomskampanjen skulle göra vad som stod i dess makt; ”... nous essayons de faire un effort réel pour permettre l’extension de l’idée européenne en Finlande”.⁸⁹

Hjalmar J. Procopé välkomnade beskedet, och framhöll att ungdomskampanjen hittills hade varit den enda mer eller mindre reguljära aktiviteten ”dans l’orbite du Mouvement Européen” i Finland. Han hoppades att det internationella sekretariatet skulle ompröva sitt beslut att inte ge direkta anslag för finländsk verksamhet.⁹⁰

⁸⁸ Brev 7.10.53 till Procopé i Stockholm från Alsing Andersen, RA, Procopés samlingar KAY 6592.

⁸⁹ Brev från Sibille, 12.2.1954, RA, Procopès samlingar, KAY 6594. ”... att delta i sådana kurser och sådant veckoslutsprogram om europeiska angelägenheter som äger rum nära den finländska gränsen i Sverige eller i Norge”; ”... vi försöker göra en verklig ansträngning för att Europaidén ska kunna spridas i Finland.”

⁹⁰ Brev till Sibille, 25.2.1954, RA, Procopès samlingar, KAY 6594. ”... inom ramen för Europarörelsen”.

CFE Working paper series No. 36

Procopé vände sig också direkt till Paul-Henri Spaak, som han hade diskuterat med under ett Europamöte i London i januari. Eftersom detta sannolikt var Procopés sista brev gällande europeiskt samarbete kan det vara värt att citera motiven för varför ett understöd enligt hans mening skulle vara så viktigt. Han ansåg att kampanjen hade varit "... d'une importance considerable dans un pays européen comme la Finlande, qui par la force des circonstances actuelles ne peut pas collaborer, dans toute la mesure souhaitable, aux travaux pour l'unification de l'Europe."⁹¹

In i de sista gjorde Procopé alltså vad han kunde för att arbetet för Europa skulle fortgå i Finland. Den 8 mars 1954 avled han på sjukhuset Mehiläinen i Helsingfors i sviterna av en hjärtattack. Procopés sista tidningsartikel med rubriken "Ekonomiska enhetssträvanden i Europa" publicerades postumt i Hufvudstadsbladet två dagar efter hans död.⁹²

6. Avslutande diskussion

Finland var (vid sidan av Albanien) det enda europeiska landet som inte var företrätt i Europarörelsen vare sig genom regeringsmedlemmar eller genom exilmedborgare. Därför är det anmärkningsvärt att Europeiska ungdomskampanjen också kom att omfatta aktiviteter i Finland. Som har framkommit ovan spelade ex-utrikesministern Hjalmar J. Procopé via sitt breda kontaktnät en central roll som förbindelselänk mellan Europarörelsen och ledande element inom de nationella ungdomsorganisationerna. Någon formell organisationskommitté utsågs inte heller efter det att kampanjen hade startat utan kontakterna mellan det internationella sekretariatet i Paris och de finländska arrangörerna sköttes genom ett för ändamålet upprättat skandinaviskt sekretariat i Köpenhamn.

I Finland fanns ett stort intresse för kampanjen, i motsats till vad som var fallet i de övriga nordiska länderna där intresset var betydligt lägre. Publikationer om

---

⁹¹ Brev till Spaak, 25.2.1954, RA, Procopés samlingar, KAY 6594 "... av betydande vikt i ett europeiskt land som Finland, som på grund av de aktuella omständigheterna inte har kunnat delta på alla de sätt som hade varit önskvärda i arbetet med Europas enande."

⁹² Magnus Lemberg, Hjalmar J. Procopé – en politisk biografi, 1989, s. 339.

Europafrågor trycktes upp och distribuerades, utländska föredragshållare besökte Finland och unga finländare besökte kampanjmöten i Skandinavien och på kontinenten. Profilen i offentligheten var låg för att inte äventyra den finländska neutralitetspolitiken. Arrangörerna var oroliga för att kampanjen skulle ha kvävts i sin linda om man hade retat upp de inhemska kommunisterna och Sovjetunionen.

En förklaring till att kampanjen kunde pågå relativt ostörd i Finland kan ha varit att det närmast var en informations- och upplysningskampanj, och inte ensidig propaganda för ett federalt Europa.

Då Jean Moreau lämnade posten som generalsekretare för Europeiska ungdomskampanjen uttalade han sig i ganska pessimistiska termer om svårigheterna med att entusiasmera ungdomar på det sätt som de kommunistfinansierade ungdomsfestivalerna hade lyckats göra. En riktigt positiv sak kunde han i varje fall notera: att man hade lyckats engagera länder som annars inte hörde till "det officiella Europa i Strasbourg", nämligen Schweiz, Finland och Spanien.⁹³

Hjalmar J. Procopé påpekade i flera sammanhang att Europeiska ungdomskampanjen var speciellt viktig för Finland, eftersom landet på grund av de utrikespolitiska realiteterna i övrigt hade tvingats lämna sig utanför Europarörelsens aktiviteter. Enligt min mening kan man dra slutsatsen att kampanjen kom att påverka det politiska tänkandet i "europeisk" riktning hos åtminstone det segment av framtida finländska topp tjänstemän och beslutsfattare som tog del av kampanjaktiviteterna.

---

⁹³ PM av Moreau, 10.5.1953, PD 000002, HAEU.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

1 Arkivkällor

Riksarkivet (RA), Helsingfors
Hjalmar J. Procopés samlingar

Historical Archives of the European Union (HAEU), Florens
Mouvement européen (ME)
Philippe Deshormes (PD)

Urho Kekkonens arkiv, Orimattila
UKA 21/50

Utrikesministeriets arkiv, Helsingfors
Telegram från Haag, 10.5.1948.

2 Tryckta källor

Hick, Alan (1991) "The European Movement", i Walter Lipgens & Wilfried Loth (eds) *Documents on the History of European Integration*, volume 4. Walter de Gruyter.

Wilfried Loth (1991) "General Introduction", i Walter Lipgens & Wilfried Loth (eds) *Documents on the History of European Integration*, volume 4. Walter de Gruyter.

Paasikivi, Juho Kusti (1985, 1986) *J.K. Paasikiven päiväkirjat 1944–1956*, I och II, red. Yrjö Blomstedt & Matti Klinge.

3. Tidningar

Appell
Hufvudstadsbladet
Työkansan Sanomat
Uusi Kuvalehti
Ylioppilaslehti

4. Webbplatser

<http://fx.sauder.ubc.ca/etc/USDpages.pdf>

www.phrases.org.uk

5. Litteratur

Aldrich Richard J (1995) "An American Intelligence Connection" i Anne Deighton (ed.) *Building Postwar Europe: National Decision-Makers and European Institutions, 1948-1963*. Macmillan.

Aldrich Richard J (1999) "The Struggle for the Mind of European Youth: the CIA and the European Movement Propaganda, 1948–60" i Gary D. Rawnsley *Cold War Propaganda in the 1950s*. Macmillan.

Branner, Hans & Kelstrup, Morten, eds. (2000) *Denmark's policy towards Europe after 1945*. Odense University Press.

Ehrnrooth, Georg C. (1999) *Simma med krokodilerna. En oliktankare i Kekkonens republik*. Schildts.

Krekola, Joni (1994) *Helsingin nuorisofestivaalit ja niiden vastustus Suomessa 1960–1962*. Pro gradu-avhandling, Helsingfors universitet.

Lemberg, Magnus (1989) *Hjalmar J. Procopé – en politisk biografi*. Schildts.

af Malmberg, Mikael (1994) *Den ståndaktiga nationalstaten. Sverige och den västeuropeiska integrationen 1945–1959*. Lund University Press.

Meinander, Henrik (2007) *Finlands historia. Linjer strukturer vändpunkter*. Söderströms/Atlantis.

När Var Hur 1953 (1952). Forum.

Palayret, Jean Marie (1995) "Eduquer les jeunes à l'union: La Campagne européenne de la jeunesse 1951–1958." *Journal of European Integration History*, vol 1, number 2.

Rebattet, Francois-Xavier (1962) *The "European Movement" 1945–1953: A Study in National and International Non-Governmental Organizations Working for European Unity*. Ph.D. diss., St. Antony's College, Oxford.

Rentola, Kimmo (1997) *Niin kylmää että polttaa. Kommunistit, Kekkonen ja Kreml 1947–1958*. Otava.

Vesikansa, Jarkko (2004) *Salainen sisällissota. Työntajien ja porvariens taistelu kommunismia vastaan kylmän sodan Suomessa*. Otava.

Voyenne, Bernard (1953) *Europatankens historia*. KF:s bokförlag.